

Національний університет біоресурсів і природокористування України

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І СУСПІЛЬНИХ НАУК

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи наукових досліджень

галузь знань 29 « Міжнародні відносини»
спеціальності 291 « Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії»
гуманітарно-педагогічний факультет

Розробник: Якушик В.М. доктор політичних наук, професор кафедри
міжнародних відносин і суспільних наук

Київ – 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»	
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Освітній ступінь	бакалавр	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Нормативна	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)		
Форма контролю	залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2	_____
Семестр	4	_____
Лекційні заняття	15 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	15 год.	8 год.
Лабораторні заняття	_____ год.	_____ год.
Самостійна робота	90год.	106 год.
Індивідуальні завдання	_____ год.	_____ год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –	2 год. 6 год.	

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни: ознайомити студентів з методологічними засадами дослідження в галузі країнознавства, навчити їх організовувати науковий пошук, оформлювати звіт про наукове дослідження в необхідній формі (тези, стаття, монографія, реферат, курсова, дипломна, дисертація тощо), представляти свої результати на наукових конференціях і семінарах.

Завдання – навчити обґрунтовувати актуальність обраної теми дослідження, обирати оптимальні шляхи досягнення мети і розв'язання поставлених у роботі завдань, визначати об'єкт і предмет дослідження, аналізувати науково-методичну літературу, літературно і технічно оформлювати наукові результати, визначати їх практичну значущість і наукову новизну.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

- принципи дослідження в галузі міжнародних відносин;
- визначення об'єкту, предмету, мети, завдань дослідження;
- етапи наукового дослідження;
- типи наукових звітів;
- принципи, етапи підготовки і проведення наукових досліджень;

вміти:

- вибирати та формулювати проблему дослідження;
- шукати необхідну наукову інформацію;
- обирати методологічну основу дослідження
- реферувати літературні джерела;
- брати участь в науковій дискусії;
- формулювати об'єкт і предмет дослідження;
- формулювати і перевіряти наукові гіпотези;
- формувати комплекс методик для дослідження обраного предмету;
- збирати емпіричні дані;
- проводити обробку та інтерпретацію емпіричних даних;
- оформлювати наукові звіти;
- представляти результат дослідження на наукових конференціях та семінарах.

Набуття компетентностей:

- загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя.

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК9. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК13. Здатність бути критичним і самокритичним.

- фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

СК3. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

СК4. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень.

СК9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.

1. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. «Особливості науково-дослідної діяльності»

Тема лекційного заняття 1. Наука як продуктивна сила

Предмет і завдання курсу. Наукові дослідження як вид творчої діяльності. Фундаментальні та прикладні наукові дослідження. Основи наукознавства. Предмет, завдання і структура наукознавства. Критерії науковості знань. Основні поняття науки: наукова ідея, гіпотеза, наукова теорія, поняття, термін. Класифікація наук. Результати наукових досліджень.

Тема лекційного заняття 2. Основи методології науково-дослідної діяльності.

Поняття про логіку дослідження. Особливості вибору проблеми і теми дослідження. Характеристика предмета та об'єкта дослідження. Зовнішні та внутрішні цілі наукового пізнання. Схема наукового пізнання. Принципи наукового пізнання: об'єктивність, детермінізм, історизм, причинність, розвиток, практична спрямованість.

Тема лекційного заняття 3. Опанування та використання законів у науковому дослідженні.

Вихідні рекомендації для проведення дослідження. Наукова робота, її мета та специфіка. Види наукових досліджень: фундаментальні (теоретичні) та прикладні. Об'єкт та предмет наукового дослідження. Класифікація наукових знань. Традиційна модель наукового пізнання. Особливості процесу наукового дослідження. Головні етапи наукового дослідження.

Тема лекційного заняття 4. Здійснення наукового дослідження.

Методологія досліджень, види та функції наукових досліджень. Фундаментальна, загальнонаукова та частково-наукова методології. Поняття про метод та методику дослідження. Методи емпіричного дослідження: спостереження, порівняння, узагальнення, вимірювання, експеримент та вимоги до них. Методи теоретичного дослідження. Абстрагування та його етапи. Види абстракцій: ототожнення, ізолювання, конструктивізація, актуальна нескінченність, потенційна здійсненність. Аналіз та синтез. Дедукція та індукція. Моделювання, ідеалізація, формалізація та аксіоматичний методи.

Змістовий модуль 2. «Методика здійснення наукового дослідження»

Тема лекційного заняття 5. Науково-дослідна робота студентів.

Особливості науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах. Залучення студентів до наукової роботи як специфіка ВНЗ. Роль та зачення гуртків для професійного та наукового становлення студентів. Напрями студентської науково-дослідної роботи, їх функції та завдання. Особливості написання дипломних та курсових робіт в контексті забезпечення наукової діяльності студентів. Ефективність наукового дослідження: вибір теми та практична реалізація.

Тема лекційного заняття 6. Інформаційна база наукових досліджень.

Роль інформації у науковій діяльності. Типологія наукової інформації та основні види видань: неперіодичні видання (наукова, науково-популярна, довідково-енциклопедична література); періодичні видання (наукові, науково-популярні, масові газети і журнали); видання, що продовжуються (нормативні документи, депоновані рукописи).

Бібліотечні фонди: основний і довідковий. Бібліотечні каталоги та картотеки. Види каталогів: алфавітний, систематичний, предметний. Методика пошуку першоджерел. Правила роботи з першоджерелами. Систематизація опрацьованих матеріалів. Оформлення результатів опрацьованих першоджерел: складання виписок, анотацій, конспектів. Роль інтернет-ресурсів у науковому дослідженні. Вимоги до оформлення списку першоджерел різних видів.

Тема лекційного заняття 7. Методика виконання та захист курсових і дипломних робіт.

Вихідні положення щодо виконання курсової та дипломної робіт їх характеристики та практичне значення. Курсова робота: визначення, практична зумовленість, тематика, мета. Етапи виконання: вибір теми, підготовка до написання, складання плану роботи, формування тексту, захист. Структура курсової роботи: вступ, основна частина, висновки, список літератури.

Дипломна робота: визначення, тематика, мета та завдання, практичне значення. Загальні вимоги до дипломної роботи. Специфіка процесу затвердження теми. Структура дипломної роботи. Алгоритм виконання та основні етапи роботи над дослідженням. Таблиці, ілюстрації, додатки. Захист

Поняття моніторингу та оцінки у науковому дослідженні. Їх порівняння. Види оформлення результатів дослідження: науковий звіт, доповідь і повідомлення, стаття, методичні рекомендації, дисертація. Основні вимоги до оформлення результатів дослідження.

Наукові публікації: поняття, функції, види. Основні характеристики наукової монографії, статті та тез доповіді. Специфіка реферату, доповіді, виступу. Методика підготовки та оформлення публікацій до видання.

[illegible]

Тема 5. Науково- дослідна робота студентів	15	2	2			11						
Тема 6. Інформаційна база наукових досліджень	15	2	2			11						
Тема 7. Методика виконання та захист курсівих і дипломних робіт	15	2	2			11						
Тема 8. Організаційні аспекти формування науково- педагогічних кадрів	15	2	2			11						
Разом за змістовим модулем 2	60	8	8			44						
Усього годин	120	15	15			60						

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Наукове дослідження: загальні засади та принципи	2
2	Логічна структура наукового дослідження	1
3	Процес наукового дослідження, його характеристики та етапи проведення.	2
4	Методи і техніка наукових досліджень: емпіричний та теоретичний рівні.	2
5	Науково-дослідна робота студентів.	2
6	Інформаційне забезпечення наукової роботи.	2
7	Курсова, дипломна роботи: написання, оформлення, захист.	2
8	Наукові публікації як форма наукової звітності	2

Разом		15
--------------	--	----

8. Самостійна робота:

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність наукового дослідження в міжнародних відносинах	10
2	Характеристика принципів наукового дослідження.	10
3	Логічна структура наукового дослідження.	10
4	Інформаційне забезпечення наукових досліджень.	10
5	Теоретичні методи дослідження.	10
6	Прикладні дослідження.	10
7	Емпіричні методи соціально-педагогічного дослідження.	10
8	Моніторинг процесу, оцінка та оформлення результатів соціально-педагогічного дослідження.	10
9	Процедура підготовки наукових публікацій	10
Разом		90

10. Методи навчання

При вивченні курсу «Основи наукових досліджень» застосовуються 3 групи методів навчання:

- методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності;
- методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

Перша група охоплює вербальні методи передачі і сприймання навчальної інформації (розповідь, лекція); наочні (ілюстрація, презентація); практичні (вправи, групові та індивідуальні завдання). В межах самостійної роботи – робота з книгами, робота з методичними матеріалами, робота з Інтернет-джерелами, творчі завдання.

При вивченні курсу активно використовуються інтерактивні методи (при веденні лекцій та семінарських занять) та проблемно-пошукові методи навчання (як при веденні аудиторних занять, так і при організації самостійної роботи студентів).

Що стосується методів стимулювання і мотивації навчання, то досвід підтверджує ефективність навчальних дискусій.

11. Форми контролю

Методи поточного контролю: поточне тестування, індивідуальне опитування, фронтальне опитування, перевірка домашніх завдань, перевірка

індивідуальних завдань.

Методи модульного контролю: письмова контрольна робота, підсумкове тестування.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль		Рейтинг з навчальної роботи $R_{НР}$	Рейтинг з додаткової роботи $R_{ДР}$	Рейтинг штрафний $R_{ШТР}$	Підсумкова атестація (екзамен чи залік)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2					
0-100	0-100	0-70	0-20	0-5	0-30	0-100
35	35	70			30	100

Примітки. 1. Відповідно Положення про екзамени і заліки в університеті - 14.02.2019 р., рейтинг студента з навчальної роботи $R_{НР}$ стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R_{ЗМ}^{(1)} \cdot K_{ЗМ}^{(1)} + \dots + R_{ЗМ}^{(n)} \cdot K_{ЗМ}^{(n)})}{K_{ДИС}} + R_{ДР} - R_{ШТР}, K_{ДИС}$$

де $R_{ЗМ}^{(1)}, \dots, R_{ЗМ}^{(n)}$ – рейтингові оцінки змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K_{ЗМ}^{(1)}, \dots, K_{ЗМ}^{(n)}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{ДИС} = K_{ЗМ}^{(1)} + \dots + K_{ЗМ}^{(n)}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі;

$R_{ДР}$ – рейтинг з додаткової роботи;

$R_{ШТР}$ – рейтинг штрафний.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти $K_{ЗМ}^{(1)} = \dots =$

$K_{ЗМ}^{(n)}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$0,7 \cdot (R_{ЗМ}^{(1)} + \dots + R_{ЗМ}^{(n)})$$

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R_{ЗМ}^{(1)} + \dots + R_{ЗМ}^{(n)})}{n} + R_{ДР} - R_{ШТР} \cdot n$$

Рейтинг з додаткової роботи $R_{ДР}$ додається до $R_{НР}$ і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний $R_{ШТР}$ не перевищує 5 балів і віднімається від $R_{НР}$. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

2. Згідно із зазначеним Положенням **підготовка і захист курсового проекту (роботи)** оцінюється за 100 бальною шкалою і далі переводиться в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Тестові завдання, вправи та завдання для самостійної роботи з дисципліни "Основи наукових досліджень" (для студентів напряму «країнознавство»): методичний матеріал / Національний університет біоресурсів і природокористування України; уклад. О.В. Костюк. – К.: 2015. – 92 с.

2. Збірник тестових завдань з дисципліни "Основи наукових досліджень у педагогіці": методичний матеріал / Національний університет біоресурсів і природокористування України; уклад. С.В. Виговська. – К. : СПД Красновид С.О., 2014. – 62 с.

14. Рекомендована література

Базова

1. Романчиков В.І. Основи наукових досліджень: навч. посібник. – Київ: Видавництво «Центр учбової літератури», 2007. – 254 с.

2. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: навч. Посібник. – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003.– 240 с.

3. Абрамов В. І. Методологія системного підходу та наукових досліджень (дослідницькі та інноваційні процеси в державній службі) : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В. І. Абрамов, В. Х. Арутюнов. – К.: КНЕУ, 2005. – 178 с.

4. Арутюнов В. Х. Методологія соціально-економічного пізнання : навч. посібник. / В. Х. Арутюнов, В. М. Мішин, В. М. Свінцицький. - К.:

КНЕУ, 2005. – 353 с.

5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. допов. та CD) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. - К. ; Ірпінь : ВТФ Перун, 2007. – 1736 с.

6. Глухарев, С. М. Конспект лекцій з курсу «Методологія наукових досліджень» (Методологія економічних досліджень) (для магістрів спеціальності 8.03050401 «Економіка підприємства») / С. М. Глухарев; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 112 с.

7. Менеджмент научных исследований: теория и практика : моногр. / О. А. Джусов, О. П. Крупський, О. В. Приз, Ю. М. Стасюк. – Д. : Інновація, 2010. – 174 с.

8. Колесников О. В. Основы научных исследований : навч. поібн. / О. В. Колесников, 2-ге вид. випр.. та доп. - К.: Центр учбової літератури, 2011. – 144 с.

9. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібн. / О. В. Крушельницька. - К.: Кондор, 2006. – 206 с.

10. Методичні рекомендації щодо підготовки, оформлення та захисту дипломної роботи за другим (магістерським) рівнем вищої освіти для спеціальності 242 «Туризм» // В.В. Джинджоян, С.Е. Сардак. – Дніпро: ДГУ, кафедра ЕМТД, 2017. – 27 с.

11. Методичні рекомендації щодо підготовки, оформлення та захисту дипломної роботи за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти // С. Е. Сардак, І. О. Стеблянко, А. О. Сімахова, В. О. Гришкін, В. І. Саричев та ін. – Д.: ДНУ ім. О. Гончара ФМЕ кафедра ЕУНГ, 2018. – 36 с.

12. Отношение общества и государства к науке в условиях современных экономических кризисов: тенденции, модели, поиск путей улучшения взаимодействия: Материалы международного симпозиума (Киев, 2-5 июня 2013 г.). - К.: Изд-во «Наш формат», 2013. – 448 с.

13. Сардак С. Е. Генеза та потенціал когнітивної науки [Електронний ресурс] / С. Е. Сардак, Д. В. Соловійова // Інфраструктура ринку. – 2017. – № 7. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.market-infr.od.ua/uk/7-2017>.

14. Сардак С. Е. Трансформація когнітивних підходів до пізнання [Електронний ресурс] / С. Е. Сардак, Ю. К. Братчікова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 17. – С. 27-29. – Режим доступу до статті: <http://global-national.in.ua/issue-17-2017>.

15. Сергієнко В. В. Філософські проблеми наукового пізнання : навч. посібн. / В. В. Сергієнко. – Кременчук : Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, 2011. – 103 с.

16. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень : підручн. / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир. – 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2007. – 317 с.

Допоміжна

1. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. – К.,1996.
2. Програми вищих педагогічних закладів освіти: Основи наукових досліджень / Укл. В.К.Сидоренко, П.В.Дмитренко. – К., 2000.

3. Науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності соціальних проектів / О.О.Яременко, О.Р.Артюх, О.М.Балакірева та ін. – К., 2002.
4. Сидоренко В.К., Дмитренко П.В. Основи наукових досліджень. – К., 2000.
5. Як провести соціологічне дослідження: методичні рекомендації / Упор. та заг. Ред. О.М.Балакіревої та О.О.Яременка. – К., 2004.

Список рекомендованих Інтернет-джерел:

1. Законодавство України з офіційного сайту ВР України:
<http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Сайт Національної академії наук України:
<http://www.nas.gov.ua/UA/Pages/default.aspx>
3. Сайт Міністерства освіти і науки України: www.mon.gov.ua
4. Сайт Державної служби статистики України:
<http://www.ukrstat.gov.ua>